

MODERN INTERNATIONAL RELATIONS: CURRENT PROBLEMS OF THEORY AND PRACTICE



LODZ – KYIV

2021

**ACADEMY OF BUSINESS AND HEALTH SCIENCES
NATIONAL AVIATION UNIVERSITY**

**MODERN INTERNATIONAL RELATIONS:
CURRENT PROBLEMS OF THEORY AND PRACTICE**

Collective monograph

Under general editorship of W. Welskop, Y. O. Voloshin

LODZ – KYIV

2021

UDC 327+341.238+339.9 [081]

Scientific editors:

Wojceh Welskop, Doctor habilitated in the Republic of Poland, Professor, Rector of the Higher School of Business and Health Sciences (Lodz, Republic of Poland);

Yurii Voloshyn, Doctor of Law, Professor, Merited Lawyer of Ukraine, Dean of the Faculty of International Relations of NAU.

Reviewers:

Spyridon Flogaitis, Professor, Director of the European Public Law Organization, President of its Board of Directors;

Philipp Fluri, PhD, Geneva Center for Security Policy.

Modern international relations: topical problems of theory and practice: collective monograph / Faculty of International Relations of the National Aviation University; under general editorship of W. Welskop, Y. O. Voloshin – Lodz: Wydawnictwo Naukowe Wyższej Szkoły Biznesu i Nauk o Zdrowiu w Łodzi, 2021. – 436 p.

ISBN 978-83-949948-3-9

In the edition are presented scientific studies on topical problems, the development of the current theory and practice of international affairs: humanitarian challenges and international law; international information dimension of national security; international economic changes in the context of global transformations; international tourism; role of mass media and digital culture in political processes; advertising and PR communications in the global information world; speech processes in modern political discourse; information and communication technologies in international relations.



UDC 327+341.238+339.9 [081]

ISBN 978-83-949948-3-9

@ Academy of Business and Health Sciences
@ National Aviation University

ЗМІСТ

1. ГУМАНІТАРНІ ВИКЛИКИ І МІЖНАРОДНЕ ПРАВО.....	7
ГУМЕНЮК Т. Б., ГУМЕНЮК Ю. В. Нормативно-правове забезпечення системи освіти для сталого розвитку України.....	8
ЛЕСЬ І. О. Дисциплінарна практика в органах міліції УРСР періоду воєнного комунізму та демілітаризації.....	27
N. MUSHAK, V. MURAVIOV Access to justice and the protection of human rights in Ukraine.....	37
НЕВАРА Л. М. Міжнародно-правове забезпечення права на освіту як фундамент освіти для сталого розвитку.....	53
2. МІЖНАРОДНИЙ ІНФОРМАЦІЙНИЙ ВИМІР НАЦІОНАЛЬНОЇ БЕЗПЕКИ.....	68
БОРОТКАНИЧ Н. П. «Домовленості щодо Артеміди»: обриси нового міжнародного космічного правопорядку.....	69
ДЕРЕВ'ЯНКО І. П. Феномен асиметрії в міжнародних відносинах.....	76
ВОЛОШИН Ю. О., КИРИДОН А. М., ТРОЯН С. С. Зовнішня політика і дипломатія України: генерування нових смислів (1991–2021).....	83
МАЄВСЬКА О. М. Особливості діяльності транснаціональних «мозкових центрів» (на прикладі Римського клубу).....	90
МАЗУР В. І., ІВАНКЕВИЧ О. В., ЄМЕЦЬ В. О. Технології партнерства авіакомпаній на ринку авіаційних перевезень в умовах глобалізації.....	95
ПОВЕДА О. П. Роль Дональда Туска в сучасній європейській дипломатії...	102
РЖЕВСЬКА Н. Ф. Модель реінтеграції окупованих територій Донбасу в контексті світової практики.....	108
ТРОЯН С. С., ЛАСКІНА І. О. Новий шовковий шлях – сучасний геополітичний проект і його вплив на світовий порядок.....	121
ТРОЯН С. С., НЕЧАЄВА-ЮРІЙЧУК Н. В. COVID-19 як імпульс для переосмислення мегатренду до глобалізації сучасного світопорядку.....	130

3. МІЖНАРОДНІ ЕКОНОМІЧНІ ВІДНОСИНИ В УМОВАХ ГЛОБАЛЬНИХ ТРАНСФОРМАЦІЙ.....	137
БІЛА С. О. Соціально-економічні наслідки трудової міграції для країн світу.....	138
ДІКАРЄВ О. І., СТЕПАНОВ О. П. Маркетингові стратегії паливно-енергетичного комплексу Південної Кореї на ринку водню.....	145
НАБОК І. І. Проблеми відновлення світової авіаційної галузі внаслідок коронавірусної кризи.....	171
ПІЧКУРОВА З. В. Особливості розвитку технології великих даних у глобальній цифровій економіці.....	178
ПОБОЧЕНКО Л. М. Аналіз розвитку франчайзингу в США під впливом пандемії COVID-19.....	183
РИЧКА М. А. Закономірності процесів зовнішніх запозичень.....	191
K. SYDORENKO, O. SHEREMET Airport services international competitiveness management...	194
ТАТАРЕНКО Н. О. Імперативи і виклики економічної нерівності.....	200
4. МІЖНАРОДНИЙ ТУРИЗМ.....	223
ДУДНИК І. М., БОРИСЮК О. А., БЕРКОВА О. П. Системи туристичних послуг: регіональний вимір.....	224
ПЕСТУШКО В. Ю. Сучасні реалії міжнародного туризму та міжнародного туристичного бізнесу.....	227
РУДНЄВА М. Г., ТКАЧУК Л. М. Авіація і туризм в сучасному світі – кризові явища та способи їх подолання.....	244
ТКАЧУК Л. М., САЙЧУК В. С. Медичний туризм: перспективи розвитку у постковідний період.....	253
5. РОЛЬ ЗМІ І ЦИФРОВОЇ КУЛЬТУРИ У ПОЛІТИЧНИХ ПРОЦЕСАХ.....	258
АНДРЕЄВА Т. М. Перифрастичне моделювання медійного портрета політика.....	259
БУКІНА Н. В. Специфіка вітчизняної медіакритики у сучасних культурних	

і соціально-політичних реаліях (за матеріалами онлайн-ресурсів медіакритики).....	266
ВАСИЛЬЧЕНКО В. М.	
Девіації у мовленні тележурналістів.....	273
ВАСЬКІВСЬКА О. Є.	
Сторітелінг як інструмент соціальної журналістики.....	280
НАЗАРЕНКО Г. І.	
Класична конфігурація жанрів журналістської аналітики в авторській інтерпретації системи публіцистичного дослідження соціальної проблематики.....	285
ШУЛЬГІНА В. І.	
Проблема типології мовної інформації.....	288
6. РЕКЛАМНІ ТА ПІАР-КОМУНІКАЦІЇ В ГЛОБАЛЬНОМУ ІНФОРМАЦІЙНОМУ СВІТІ.....	297
ІВАЩУК А. А.	
Роль рекламних комунікацій у видавничому бізнесі.....	298
КУЛИНИЧ О. І.	
Політична реклама і політична культура: взаємодія і взаємовплив.....	305
КУЦАН О. І.	
Соціальні мережі та соціальні сервіси як ефективні канали просування брендів українських дизайнерів.....	312
МАЄВСЬКА М. М.	
Емотикони як новий тип сучасної digital-комунікації.....	320
СЛЮСАР В. М., ХРИСТОКІН Г. В.	
Сучасна комунікативна діяльність релігійних організацій (на прикладі України та Польщі).....	326
7. ІНФОРМАЦІЙНО-КОМУНІКАЦІЙНІ ТЕХНОЛОГІЇ У МІЖНАРОДНИХ ВІДНОСИНАХ.....	335
S. HALCHENKO, O. BOVARCHUK, S. LOBODA, M. MELESHKO	
Web technology for business process management on the example HCL Domino and ClevaDesk.....	336
ДЕНИСЕНКО С. М.	
Особливості дизайну інформаційно-освітнього середовища підготовки бакалаврів видавництва та поліграфії (вітчизняний та закордонний досвід).....	344
ДМИТРЕНКО Т. В.	
Мережна система контролю виробничого процесу з використанням мікрокомп'ютера RASPBERRY PI.....	350
ШИБИЦЬКА Н. М.	
Логіко-семантична модель структурування змісту навчання.....	353

УДК 32:351.862:[578.82/83:616.98Covid-19]

С. С. Троян, доктор історичних наук, професор
(Національний авіаційний університет, м. Київ),

ORCID: [0000-0002-3053-6530](https://orcid.org/0000-0002-3053-6530)

serhii.stroian@npp.nau.edu.ua

Н. В. Нечаєва-Юрійчук, кандидат історичних наук, доцент
(Чернівецький національний університет

імені Юрія Федьковича, м. Чернівці)

ORCID: [0000-0001-5882-7121](https://orcid.org/0000-0001-5882-7121)

n.nechayeva-yuriychuk@chnu.edu.ua

COVID-19 ЯК ІМПУЛЬС ДЛЯ ПЕРЕОСМИСЛЕННЯ МЕГАТРЕНДУ ДО ГЛОБАЛІЗАЦІЇ СУЧАСНОГО СВІТОПОРЯДКУ

Постановка і актуальність проблеми.

Трансформації і системні зміни європейського і світового рівня на рубежі 1980-1990-х років кардинальним чином позначилися на глобалізації міжнародних відносин. Розпад Радянського Союзу і світової комуністичної системи означав завершення Холодної війни і біполярного світу. Політика відкритості Росії і Китаю та включення їх у загальносвітові економічні, політичні, суспільні процеси разом із утворенням інтеграційного ядра в Європі (Європейський Союз), євразійському просторі (Євро-АзЕС), Америці (НАФТА), Азії (АТЕС), Африці (ОАЄ) означали остаточний перехід до глобалізації міжнародних відносин. Інформаційна революція, прихід епохи Інтернету спричинилися не лише до віртуалізації простору, але й до розмиття міждержавних кордонів. Врешті, глобалізація, інтеграція, транснаціоналізація, віртуалізація міжнародних відносин посилили вплив недержавних акторів на світову політику. Держави як міжнародні гравці у нових постбіполярних реаліях використовують у якості важливих засобів впливу не просто силу і дипломатію, а, у першу чергу, інструменти м'якої чи навіть розумної сили, цифрової дипломатії та, в окремих випадках, і гібридної війни.

Наведені вище аргументи дозволяють зробити висновок про перехід сучасних міжнародних відносин не просто у нову системну, але й світопорядкову якість. Це означає, що остаточно завершилася Ялтинсько-Потсдамська біполярна епоха Холодної війни. На зміну їй спершу прийшла однополюсна постбіполярна система, яка в результаті «піднесення інших» уже з початку XXI ст. еволюціонує у бік багатополюсної або комплексної системи міжнародних відносин. Водночас світопорядкові зміни набагато глибші й означають не просто модернізацію державоцентричного Вестфальського світопорядку, який склався ще в середині XVII ст., а його руйнацію. Глобалізація міжнародних відносин, розмиття традиційних державних кордонів, створення потужних над/міждержавних інтеграційних просторів, піднесення ролі нетрадиційних (недержавних) міжнародних акторів, віртуалізація та діджиталізація дипломатії і навіть простору військових дій і переведення міждержавного та міжнародного силового протистояння у кіберпростір, парамілітаризація і парадипломатизація міжнародних відносин сутнісно видозмінили не тільки їх, але й увесь сучасний світопорядок. З огляду на вказані зміни можна констатувати, що вони є свідченням постання і реального існування в сучасних умовах глобального Поствестфальського світопорядку.

Новизна і наукове завдання дослідження.

Наукове вивчення і осмислення у відповідних парадигмальних реаліях Поствестфальської міжнародної епохи можна розглядати як певний світоглядний виклик для дослідників історії і теорії міжнародних відносин. У цьому контексті хочемо привернути увагу, на прикладі впливу пандемії COVID-19 як на всю глобальну систему міжнародних відносин, так і її глокальні елементи або виміри, до можливості фундаментальних змін в облаштуванні сучасного світопорядку й необхідності їх врахування коротко- (1–3 роки), середньо- (5–7 років) і довготривалий (10–15 і більше років) перспективі. Від початку 2020 року і до сьогодні опубліковано низку наукових праць, аналітичних матеріалів, інтерв'ю із знаковими особистостями сучасності, присвячених змінам, викликаними COVID-19^{1-4,7}. Звертаємо увагу на слова знаного американського політичного філософа Френсіса Фукуяма: «Майбутні історики відслідковуватимуть порівняно великі наслідки поточної пандемії коронавірусу; але виклик – постаратись усвідомити, якими будуть ці наслідки, вже зараз»⁵. Чи не вперше за три десятиліття існування відносин Поствестфальської доби, світ і Україна як ровесниця сучасного світопорядку зіткнулися з небаченою загрозою глобального масштабу, проти якої людство ще не виробило механізмів і способів протидії. З огляду на це пандемія COVID-19, як і будь-яке нове явище, має стати однією з суспільнозначимих тем для комплексного наукового дослідження. Тому варто звернути увагу на ряд моментів, які, на нашу думку, є фундаментальними для подальшого розвитку світового співтовариства. Звідси, основне завдання дослідження полягає у вивченні впливу сучасних викликів – на прикладі пандемії COVID-19 – на глобальні, регіональні, національні життєві простори та їх видозміну на функціональному і контактному рівнях.

Виклад розв'язання поставленого завдання.

Сьогодні практично не викликає заперечення факт перетворення локального в глобальне, тобто взаємозв'язку глобалізації, яка сприяла стрімкому поширенню коронавірусу, і пандемії COVID-19⁴. Вона стала своєрідною точкою неповернення, як колись Перша і Друга світові війни, поділивши наше життя на «до» і «після» цього випробування. Звісно, причини, політична ситуація, самі міжнародні відносини в цих обставинах суттєво відрізняються. Війна – активні насильницькі дії, радикальні зміни, розпад імперій, формування нової політичної карти світу. COVID-19 – замирання всіх процесів і водночас – швидка, неочікувана трансформація соціально-економічного та громадсько-політичного життя, з новим темпом, новими правилами, і, що ще не повністю усвідомлюється нами –

¹ Габер Є. Поствірусна дипломатія: як сучасні технології та карантин змінюють міжнародні відносини. URL: <https://www.euointegration.com.ua/articles/2020/04/23/7109048/>.

² Толстов С. Світ без ілюзій: реалії, тенденції та експерименти постліберальної доби // Зовнішні справи, 2020. № 4. С. 5–11.

³ Україна після коронакризи – шлях одужання: наукова доповідь Національного інституту стратегічних досліджень; кер. автор. кол. Я. А. Жаліло. Київ: НІСД, 2020. 304 с.

⁴ Черниш Н. Й. Соціологічні аспекти вивчення взаємозв'язків між глобалізацією та пандемією COVID-19 // Український соціум, 2020. № 4 (75). С. 9–16.

⁵ Fukuyama F. The Pandemic and Political Order. It Takes a State. URL: <https://fam.ag/2YS3r1q>.

⁷ Інтерв'ю Френсіса Фукуяма на Visa Cashless Forum 2020: о новий реальности и последствиях пандемии. URL: <https://project.liga.net/projects/visa-fukuyama/>.

новими цінностями. В цьому контексті звертаємо увагу на точку зору відомого американського соціолога, дослідниці процесів урбанізації та глобалізації Сасії Саскен: «Упродовж століть ми здійснювали величезні міграції, щоб уникнути негативних умов і знайти кращі світи. Сьогоднішня присутність коронавірусу здається такою, ніби у нас немає місця, куди можна втекти. І ми не можемо врятуватися. Єдиний варіант – залишатися в приміщеннях, оточених великими стінами та вікнами, які ми можемо закрити. І все-таки це тимчасовий стан, хоча і повторюваний. Більшість із нас, людей, яких вірус тією чи іншою мірою зачепив, вижили... Той факт, що більшість із нас пережили, має значення... Нам потрібно захищати себе..., нам потрібно попередити або допомогти тим, хто перебуває у групі ризику і не знає цього»⁶.

Ще рік тому нам в Україні видавалося, що найбільш актуальними проблемами сьогодення є питання війни та миру, енергозабезпечення, формування нової архітектури міжнародних відносин у контексті російсько-української війни та посилення деструктивної активності Російської Федерації, зростання ролі Китаю у міжнародних відносинах, зокрема, його фінансової спроможності й економічних потуг тощо. Нині питання безпеки зберегло свою пріоритетність, але набуло суттєво іншого звучання. Безпекова парадигма вибудовується від індивіда до колективу. І тут надзвичайно важливими є ментальні зрушення, які відбуваються сьогодні в усіх суспільствах, незалежно від політичного режиму.

Перш за все, пандемія COVID-19 призвела до особливої чи надзвичайної ситуації в системі охорони здоров'я з огляду на її виключну вагу для захисту, збереження і продовження існування найбільшої цінності – людини і її життя. Водночас, пандемія COVID-19 спричинилася до кардинальних зрушень у системі міжнародних відносин і тісного взаємопереплетення та розуміння світопорядкових і ціннісних контекстів у трикутнику особисте – національне – глобальне, тобто: громадянин – держава – світ. Мова йде, перш за все, про глибинну сутність взаємовідносин між державами та людьми у контексті сучасних глобалізаційних процесів. З одного боку, глобалізований світ шукає спільний вихід із кризової ситуації, що складає небезпеку фактично для всього людства. І у цьому ключову роль, попри дедалі зростаючий рівень недовіри до них, відіграють такі організації, як ВООЗ, ООН. З іншого боку, національні уряди змушені були приймати рішення щодо питань безпеки власних громадян у ситуації, коли державні кордони стають швидше формальними лініями на карті. За дуже короткий час були відновлені кордони між країнами ЄС, закрито авіасполучення, встановлено ряд обмежень щодо подорожей і не тільки. Очевидно, що результативність і виправданість подібних заходів можна буде проаналізувати лише через певний час. Однак такі рішення призвели до невидимих, але відчутних змін у свідомості та сприйнятті світової спільноти у першу чергу на індивідуальному рівні.

Природною психологічною реакцією більшості людей на загрози пандемії став страх. Страх невідомості, оскільки достовірної інформації щодо природи та можливостей протидії COVID-19 було зовсім неба-

⁶ Sassen S. The City and the Virus, URL: <https://www.iberdrola.com/shapes-en/saskia-sassen-crisis-coronavirus>.

гато. Окрім того, це почуття посилювалося руйнівними діями окремих політичних акторів, зокрема Російською Федерацією, яка, у першу чергу, через ботів та тролів у соціальних мережах намагалася скористатись цієї розгубленістю і панікою, вплинути на санкційну політику, а також на позиції урядів окремих держав щодо будівництва Північного потоку-2. Не зважаючи на те, що британські спецслужби одними із перших викрили діяльність РФ у даному напрямку, вона не припинилася, лише набула інших форм. У тому числі, поширення ідей в рамках «теорії змови» щодо «зменшення кількості населення до золотого мільярду», призначення винуватців у поширенні вірусу, провокування недовіри щодо так званих алгоритмів лікування тощо. Серед цільових аудиторій даної діяльності – країни пострадянського простору, у тому числі, й українське суспільство, частина якого все ще залишається переконаною, що вірус – то вигадка Біла Гейтса або світових політиків...

Перехід у бізнесі, навчанні, спілкуванні людей від офлайну до онлайну став лакмусовим папірцем рівня готовності до катаклізмів і випробувань на міцність в усіх сферах нашої життєдіяльності. Мусимо визнати: ми виявилися неготовими до віртуалізації свого життя. І мова тут йде не стільки про технічну сторону, скільки про психологічну готовність до роботи в інших умовах. Особливо яскраво це проявилось у сфері освіти. Не зважаючи на психологічний тип викладача, учня, студента, онлайн – формат, який вимагає принципово іншого підходу до організації освітнього процесу, комунікації, усвідомлення невидимого, але постійного контролю за своїми діями у поєднанні з природнім прагненням «заховатися за аватаркою», характерним для багатьох учасників освітнього процесу, незалежно від статусу.

Однією з проблем, породженою пандемією, на нашу думку, стала необхідність гармонізації свого робочого та приватного образу життя. Переважну більшість свого активного часу людина проводить на роботі, де прагне виглядати, діяти якнайкраще. Пандемія COVID-19 виявила неготовність перебування нон-стоп вдома 24 години на добу, адже це – закритий простір з обмеженим спілкуванням та відповідним інтер'єром. Тому поширення непевності, дезорієнтації, депресивних станів є неминучим в сучасних умовах. І це – лише верхівка айсбергу проблем, породжених новим коронавірусом. Переконані, що психологічні наслідки пандемії стануть темою не одного дослідження і вони справді потребують глибокого вивчення. Адже без цього важко уявити успішну протидію розвитку таких станів і подолання їх наслідків.

Зміни на індивідуальному та колективному рівні стали поштовхом до змін політичних. Наприклад, карантинні зони як основа нового регіонального поділу в Україні потребують окремих досліджень саме у контексті політичних процесів та їх наслідків, зокрема, щодо підготовки і проведення місцевих виборів.

«Завдяки» пандемії саме поняття – безпека – набуло іншого змісту і вимірів у нашій свідомості. Це, в першу чергу, здоров'я як цінність окремої людини, нації, світового співтовариства, від якого залежать усі інші сфери життєдіяльності. І хоча в ряді випадків наголоси в публічному та й приватному обговоренні пандемії ставляться по-різному, COVID-19 вже став точкою відліку нової ери світового розвитку. Ери гуманізму, яка, попри усю позірну техногенність нашого сучасного життя, уже наступила. І вона вимагає змін від кожного з нас. І найперше – у повазі до себе та

іншого. Адже саме наша поведінка є причиною та наслідком усіх тих проблем, з якими ми зіштовхуємося практично щодня.

Вважаємо за доречне звернутися до думки вже згаданого нами Ф. Фукуяма, яка, безумовно, заслуговує на пильну увагу з огляду на глибину і стратегічність політико-філософського й економічного мислення її автора. 30 вересня 2020 р. в інтерв'ю в рамках Visa Cashless Forum 2020 про нову реальність і наслідки пандемії він, зокрема, зазначив: «Так як вплив економічної кризи і кризи охорони здоров'я буде дуже серйозним, країни будуть змушені кооперуватися між собою, оскільки пандемія показала, що уряди повинні реагувати на виклики дуже швидко, а системи охорони здоров'я – бути підготовленими до будь-яких криз. Тому, можливий позитивний ефект коронакризи – держава стане краще виконувати свої функції і надавати громадянам більш якісні послуги»⁷. І сьогодні ми бачимо активізацію подібної взаємодії у рамках вакцинації населення, зокрема.

Від самого початку поширення вірусу COVID-19 і до сьогодні продукується чимало недостовірної інформації, метою якої є вплив на стабільність регіональних політичних систем, а також системи міжнародних відносин через емоційний стан індивіда. Аналіз основних тенденцій розвитку ситуації за останній рік засвідчує активне використання алгоритмів постправди і постпам'яті для відновлення / формування / закріплення старих / нових стереотипів взаємного сприйняття. Перманентне апелювання до емоційного стану, до внутрішніх страхів, особливо щодо індивідуальної та колективної безпеки стало стрижнем новітніх форм інформаційної війни. Від початку пандемії активно поширювалася дезінформація щодо походження коронавірусу, шляхів його поширення, заходів профілактики тощо. Окрім цього, спостерігаємо цілеспрямовану діяльність з формування атмосфери страху та паніки серед широких мас, причому у кожному конкретному регіоні беруться до уваги певні кейси та особливості менталітету. «Ідеться, – як влучно зазначив професор Університету Париж II (Університету Пантеон Ассас) Філіп де Лара, – про так звані фейк-ньос – про теорії змов, про високий рівень недовіри до всіх адміністративних структур та до медіа в усіх демократичних країнах, про посилення на альтернативні факти»⁸. І хоча Всесвітня організація охорони здоров'я виробила низку рекомендацій щодо захисту психічного стану людей, значна частина населення перебуває у стані фрустрації і потребує особливої допомоги.

На сучасному етапі активно задіюються різноманітні форми інформаційного впливу на суспільства, у тому числі, фейкова інформація, педалювання однієї теми, нав'язування старих і творення нових міфологем, стереотипізація інформації, замовчування правди (інформації), «правда» фальшивого свідка, створення паралельної реальності / паралельного світу. В цілому сучасна система міжнародних відносин певною мірою нині живе у парадигмі: інформаційна атака – інформаційна (спец) операція – інформаційна війна, де систематичний вплив на суспільну свідомість чиниться як внутрішніми, так і зовнішніми політичними акторами.

⁷ Інтерв'ю Френсиса Фукуяма на Visa Cashless Forum 2020: о новой реальности и последствиях пандемии. URL: <https://project.liga.net/projects/visa-fukuyama/>.

⁸ Де Лара Ф. Дезінформація і пропаганда за доби постправди // Соціологія: теорія, методи, маркетинг, 2018. № 4. С. 65–72.

Висновки. Глобалізація як визначальний тренд сучасної доби і водночас вагомий чинник Поствестфальських міжнародних відносин не відступила перед коронавірусною пандемією, як може здатися на перший погляд, а радше набула нової якості. Транснаціональні відносини на основі глибокого проникнення через формальні державні кордони продовжують не лише створювати поле для розвитку як глобальної, так і національних економік, але й розбудовувати геоекономічний простір впливів значимих міжнародних акторів сучасності. Часткова ситуативна коронавірусна фрагментація загалом не порушила основ глобалізаційного мегатренду. У світлі оцінки подальших перспектив глобалізації доречно вести мову про вплив ситуації з пандемією на прискорення процесу становлення поліцентричного світопорядку із збереження анархічності й асиметричності в міжнародних відносинах. У цих умовах перевагу отримуватимуть ті держави і регіональні центри сили, які ефективніше реагуватимуть на сучасні виклики і загрози, однією з яких є пандемія COVID-19, що на перших порах створила обмеження і ризики для глобалізації. Держави з компетентним управлінським апаратом, урядом, якому громадяни висловлюють довіру, та ефективними лідерами не лише мінімізували збитки, яких зазнали їх суспільства та економіки в умовах пандемії, а й на перспективу отримають від цього додаткові дивіденди і переваги.

Водночас не можна заперечувати очевидного факту взаємодії між глобалізацією та COVID-19, що вповні вписується в розуміння цього як окремого кейсу глокалізації в сучасних умовах. Важливим аспектом на всіх рівнях – від локального до глобального – в сучасному світі залишається безпековий. Місце традиційних міждержавних конфліктів поступово займають внутрішні та локальні міжнародні конфлікти, причому серед перших переважають так звані конфлікти ідентичності – національні, етнічні, релігійні. Небезпека таких конфліктів обумовлюється вразливістю сучасних суспільств і нерозвиненістю методів протидії таким загрозам. Найбільшою мірою це стосується поліетнічних країн, так званих слабких держав, у яких рівень недовіри суспільних груп одна до одної є високим. Якщо біполярна міжнародна система стримувала такі конфлікти шляхом нав'язування глобального конфлікту – Холодної війни; то Поствестфальська система сприяє виникненню та поширенню численних нових форм конфліктів, що несуть у собі основні загрози безпеці держави, суспільства і громадянина. Тут, знову ж таки, на перший план виходитимуть ті міжнародні актори, які зможуть створити найдієвіші системи національної та міжнародної протидії відповідним загрозам.

Заслуговує на увагу вплив ситуації пандемії і викликаних нею обмежень на центри урбанізаційних процесів, насамперед на міста-мегаполіси і глобальні міста. Вони ще активніше, ніж раніше, прагнуть зосередити в своїх руках все більше управлінських, комунікаційних, інфраструктурних й інших визначальних в сучасних умовах суспільного розвитку функцій. Фактично це означає при збереженні формально-юридичного правового статусу приналежності міст до тих чи інших національних держав фіксацію принципово нової ситуації: «унезалежнення» чи «автономізації» потужних урбанізаційних центрів. Такий тренд до генези свого роду Магдебурзького права Поствестфальської доби, що почав складатися під впливом глобалізації й інтеграції, отримав додатковий імпульс для остаточної викристалізації у вигляді нової ролі великих

центральных міст національного, регіонального і глобального значення в умовах протидії пандемії COVID-19.

Урешті, вважаємо, що в умовах комплексної протистояння за-грозам з боку пандемії COVID-19 з-поміж актуальних засобів протидії маніпулюванню суспільної свідомості, окрім традиційних, є інформацій-на просвіта (від найменших до найстарших), яка сформує базу усвідом-леного споживання інформації та інформаційної гігієни серед широких прошарків суспільства. Це особливо важливо з огляду на вибухоподіб-ний розвиток віртуальної та змішаної реальності (Mixed Reality), форму-вання віртуальних ідентичностей, а також мережевої людини (Homo retis) і мережевого гібридного багатовимірного Інтернет-суспільства.

Список використаних джерел та літератури:

1. Габер Є. Поствірусна дипломатія: як сучасні технології та каран-тин змінюють міжнародні відносини. URL: <https://www.eurointegration.com.ua/articles/2020/04/23/7109048/>.

2. Толстов С. Світ без ілюзій: реалії, тенденції та експерименти пост-ліберальної доби // Зовнішні справи, 2020. № 4. С. 5–11.

3. Україна після коронакризи – шлях одужання: наукова до-повідь Національного інституту стратегічних досліджень; кер. автор. кол. Я. А. Жаліло. Київ: НІСД, 2020. 304 с.

4. Черниш Н. Й. Соціологічні аспекти вивчення взаємозв'язків між глобалізацією та пандемією COVID-19 // Український соціум, 2020. № 4 (75). С. 9–16.

5. Fukuyama F. The Pandemic and Political Order. It Takes a State. URL: <https://fam.ag/2YS3r1g>.

6. Sassen S. The City and the Virus, URL: <https://www.iberdrola.com/shapes-en/saskia-sassen-crisis-coronavirus>.

7. Інтерв'ю Френсиса Фукуямы на Visa Cashless Forum 2020: о но-вой реальности и последствиях пандемии. URL: <https://project.liga.net/projects/visa-fukuyama/>.

8. Де Лара Ф. Дезінформація і пропаганда за доби постправди // Соціологія: теорія, методи, маркетинг, 2018. № 4. С. 65–72.